צו

א. „ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה[1] גו׳״, ובפרש״י על „ופשט את בגדיו״ (לאחרי שמפרש „אין זו חובה אלא דרך ארץ״[2]) מבאר הטעם: „שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד[3]. בגדים שבשל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו[4] לכך ולבש בגדים אחרים פחותים מהן״.

ומפשטות לשון רש״י מובן, שהם שני ענינים וטעמים[5]: (א) זהו דין בבגדי אהרן, פחותים משאר הבגדים (בשביל הוצאת הדשן)**?

ומזה מכריח רש״י ש„אין זה חובה אלא דרך ארץ שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד״.

1) פרשתנו ו, ד.

2) ברמב״ן כאן הקשה על פרש״י, דמנ״ל ש־אינה חובה אלא רק דרך ארץ. וכבר האריכו במפרשי רש״י* בתירוצים שונים.

ובפשטות יש לומר: אם ישנו חיוב ללבוש „בגדים אחרים, פחותין מהן״ עבור הוצאת הדשן (כדי שלא ללכלך הבגדים שמשמש בהן תמיד), למה לא מצינו ציווי מפורש ע״ז בפרשת תצוה (כח, ב־ד) וכיו״ב (במקום צוואת עשיית בגדי כהונה), שצריכים לעשות עוד סוג בגדים לבני

3) בדפוס ראשון ודפוס שני ובכת״י תימן ליתא תיבת „תמיד״. וראה לקמן סעיף ג.

4) בא׳ מכת״י רש״י (שתח״י) הוא בשינוי סדר: אין זו חובה אלא דרך ארץ בגדים שבישל בהם קדירה לרבו אל ימזוג כוס לרבו שלא ילכלך בגד בדשן שהוא משמש בהן תמיד לכך ולבש כו׳.

5) מלשון רש״י בש״ס בכ״מ [בפרש״י יומא (כג, ב ד״ה תלמוד לומר) „אחרים פחותין מהן . . ואין דמיהן יקרים שהאפר מלכלכם כשנושאו חוץ למחנה גנאי למלך שיהא משמש בהן על המזבח בעבודת אכילה״: (שם ד״ה אל ימזוג) „לפי שנת־עשנו ונתלכלכו בבישול קדירה אף כאן לענין הוצאת הדשן אין כבוד המלך לשרת בהן שירות אחר״: ובשבת (קיד, רע״א) „הזקיקו הכתוב ללבוש בגדים פחותים בשעת הוצאת הדשן שאינה עבודה חשובה כדי שלא ימאסו בגדים החשובים שעובד בהם עבודת אכילה ושתי׳ כגון קיטור וניסוך״] — משמע, שהוא טעם וענין אחד (וכמ״ש גם בפרש״י דלקמן הערה 13). אבל מסידור דברי רש״י בפירושו עה״ת (וראה הערה שלפנ״ז) משמע שהם שני פרטים. וראה בארוכה מפרשי רש״י כאן.

*) בכמה מפרשים (ראה רא״ם. ביאורי מהרא״י. ס׳ זכרון. גו״א) הביאו כאן דרשת התו״כ (עה״פ) וסוגיית הגמ׳ יומא כג, ב ובפרש״י שם ד״ה הכי גרסינן: „יכול שמטיל עליו חובה לשנות בגדיו בין תרומה להוצאה אם בא להוציא דשן שעל התפוח אחר ההרמה מיד כדרך שהיא חובה על כהן גדול בחמש עבודות שביום הכפורים שמשנה בגדיו . . ראשונה בבגדי זהב שני׳ בבגדי לבן . . אף זה ישנה וזה שאין לו לשנות מבגדי לבן לבגדי זהב שהרי הדיוט הוא כו׳ ישנה בבגדי קודש שהרים בהן . . וילבש בגדי חול שלו ויוציא הדשן, ת״ל בגדיו בגדים (שגם אלו צריכים להיות בגדים קדושים) — ומה ת״ל אחרים פחותין מהן״, כמפורש שם בארוכה.

אבל דוחק לפרש ברש״י עה״ת שהקס״ד לומר שחובה לשנות בגדיו הוא לפי דמצינו עד״ז בכה״ג ביוהכ״פ שמשנה בגדיו, דבר שלא ידענו כאן בפשוטו של מקרא, וכן אין רמז בפרש״י להדיוק והלימוד דגד״ש בגדיו בגדים, בגדי קודש כו׳.

**) להעיר מירושלמי חגיגה פ״א ה״א: ולבני אהרן תעשה כתנות (תצוה כח, מ) רבנן אמרו שתי כתונת לכאו״א כו׳.

כהונה, שאין ללכלך (בהוצאת הדשן) את הבגדים „שהוא משמש בהן תמיד" (ע"ד המפורש לעיל[6] שבגדי כהונה צ"ל „לכבוד ולתפארת"). (ב) דין בעבודת הכהונה, שאין לעשות עבודה שהיא בדוגמת „מזיגת כוס לרבו" בבגדים אלה שעושה בהם עבודה פחותה („בישל קדירה לרבו").

ויש לעיין אמאי הוזקק רש"י, שאינו ספר של טעמי המצוות ולא בא אלא ל־פרש פשוטו של מקרא, להביא שני טעמים אלה?

בנוגע לטעם הא', יש לומר בפשטות[7], שהוא מוכרח מאריכות לשון הכתוב „ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים", דלכאורה תמוה, למה לא הסתפק הכתוב ב„ולבש בגדים אחרים" שמזה כבר יודעים שצריך לפשוט את בגדיו שלבש מקודם — ו„ופשט את בגדיו" למה לי?

ומזה מוכח, שטעם לבישת בגדים אחרים הוא כדי שלא ללכלך הבגדים הקודמים, ונמצא, שעיקר ההדגשה בכתוב כאן היא (לא לבישת בגדים אחרים, אלא) פשיטת הבגדים הקודמים.

אבל אינו מובן — למה מוסיף רש"י גם טעם שני „בגדים שבשל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו"[8]?

[ואף שטעם זה מקורו בגמרא[9], הרי פרש"י עה"ת בא לפרש פשוטו של מקרא ולא להעתיק דרשות ופירושי חז"ל, ובשביל פירוש הכתובים לכאורה די בטעם הא' „שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד"].

לכאורה אפשר לתרץ שטעם זה בא לבאר הדין (שהביא רש"י בסוף דבריו) „ולבש בגדים אחרים — פחותים מהן", שלכאורה זהו מצד הטעם השני, שאינו דומה סוג הבגדים שמוזג בהן כוס לרבו לסוג הבגדים שמבשל בהם קדירה (משא"כ לטעם הא', שנוגע רק שלא יהיו אותם הבגדים ממש (כדי שלא יתלכלכו)[10], לכאורה אפשר שיהיו אותו הסוג כו').

אבל אין לומר כן[11], כי:

א) מזה שרש"י צירף הטעם השני וכתבו בהמשך לטעם הראשון, ובד"ה „ופשט את בגדיו" [ורק בסיום הפירוש כ' „לכך ולבש בגדים אחרים פחותים מהן"], משמע, שגם הטעם השני בא לבאר (לא זה ש„ולבש בגדים אחרים, פחותים מהן", אלא) זה ש„ופשט את בגדיו".

ב) לכאורה, גם לטעם הא' מובן אמאי צ"ל בגדים „פחותים מהן", דכיון שבהוצאת הדשן מתלכלכים הבגדים, מסתבר שהבגדים שלובשים אז הם „פחותים מהן"[10].

ב. ונ"ל בפשטות, שבהוספת הטעם השני בא רש"י לתרץ קושיא בפשוטו של מקרא כאן:

---

6) תצוה כח, ב.

7) ראה משכיל לדוד כאן.

8) בא' מכת"י רש"י שתח"י ליתא.

9) יומא כג, ב. שבת שם (בתנא דבי רבי ישמעאל). ולהעיר שבשבת שם, „לימדך תורה דרך ארץ" הוא בדברי תנא דבי רבי ישמעאל עצמו.

10) וראה הערה 5.

11) וגם שלפ"ז הרי הוצרך להיות המשל בסדר הפוך, וכמו שהאריכו במפרשים כאן (ראה ספר זכרון. חידושי ופירושי מהרי"ק. משכיל לדוד. ועוד. וראה גו"א כאן).

פסוק זה ע"ד הוצאת הדשן בא בהמשך לדין תרומת הדשן שבפסוק הקודם[12] – „ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח ושמו אצל המזבח". ומשמע, שעיקר הזהירות בפשיטת הבגדים בשביל הוצאת הדשן הוא בגלל הבגדים („מדו בד ומכנסי בד") שהי' לבוש בהם בעת הרמת הדשן.

ותמוה: איך אפשר לומר שטעם פשיטת בגדיו לפני הוצאת הדשן הוא כדי שיהיו נקיים בעת שמשמש בהן, והרי גם בעת שמשמש בעבודת הרמת הדשן קיים החשש של לכלוך הבגדים.

ואע"פ שאינו דומה חשש הלכלוך בהרמת הדשן ללכלוך הבגדים בהוצאת הדשן, וכמ"ש בפרש"י לש"ס[13] ד„גבי הוצאת הדשן . . הבגדים מתבזים ומתלכלכין בהן אבל תרומת הדשן שאינו אלא מלא מחתה ליום . . אין שם לכלוך בגדים" – מ"מ מובן, שבערך לשאר עבודות המקדש, אין הרמת הדשן מלאכה „נקי"' כ"כ, וא"כ אמאי לא יפשוט את בגדיו (שעושה בהם שאר עבודות) גם בשביל הרמת הדשן.

[ולהעיר שלדעת הרמב"ם[14] גם הרמת הדשן היא בבגדים פחותים[15], וז"ל[16]: „ובגדי כהונה שתורם בהן הדשן יהיו פחותין מן הבגדים שמשמש בהם בשאר עבודות שנאמר ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן אינו אומר אחרים שיהיו בגדי חול אלא שיהיו פחותין מן הראשונים לפי שאינו דרך ארץ שימזוג כוס לרבו בבגדים שבישל בהם קדירה לרבו"[17].

ג. וכדי לתרץ קושיא זו הביא רש"י את הטעם השני (המשל) ד„בגדים שבשל בהן כו' אל ימזוג בהן כוס כו'":

מצד הטעם הא' „שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד", הי' מקום לומר שגם הרמת הדשן תיעשה באותם הבגדים שבהם מוציא את הדשן. ומדוייק היטב בלשון רש"י „שלא ילכלך . . בגדים שהוא משמש בהן תמיד", היינו, שכאן אין הדיוק על השימוש שבו אירי בקרא כאן (הרמת הדשן), אלא קאי על שאר עבודות המקדש, „שמשמש בהן תמיד".

והטעם שגם הרמת הדשן נכללת בשאר עבודות המקדש בענין זה, שאינה נעשית בהבגדים שמוציא בהן את הדשן, מובן ע"פ המשל ד„בגדים שבשל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו":

א' החילוקים בין בישול קדירה

---

12) פרשתנו שם, ג.

13) יומא יב, ב ד"ה את השחקין.

14) וכ"ה לדעת החינוך מצוה קלא.

15) ורש"י יומא שם שולל זה.

16) הל' תמידין ומוספין פ"ב ה"י. וראה בארוכה בנ"כ (כס"מ, לח"מ, מל"מ ועוד – במקור ופי' דברי הרמב"ם).

17) מלשון החינוך משמע, דשניהם (הוצאת הדשן והרמת הדשן) צ"ל (בבגדים פחותים, ושניהם) בבגדי כהונה, וברמב"ם הל' תמידין ומוספין שם הי"ד-טו לא הזכיר בגדי כהונה בנוגע להוצאת הדשן. וראה כס"מ ומל"מ שם ה"י. ובמאירי (וראה גם ריטב"א) יומא שם בשם יש מכריעין, דגם להסוברים שאף תרומת הדשן היא בבגדים פחותים, מ"מ, אותן שבהוצאה צריך שיהיו פחותין יותר. וברמב"ן וברי"ף בכור שור פרשתנו עה"פ, דהוצאת הדשן הוי בבגדי חול. וראה בכל הנ"ל אנציקלופדי' תלמודית ערך דישון מזבח החיצון. וש"נ.

ומזיגת כוס הוא, דבישול קדירה אינו בפני רבו אלא במקום אחר, ואילו מזיגת כוס לרבו היא בפניו.

וזהו החילוק בין הרמת הדשן והוצאת הדשן, דאף שבשניהם נוטלים את הדשן מעל המזבח, הרי בהרמת הדשן נאמר „ושמו אצל המזבח", ואילו הוצאת הדשן היא „אל מחוץ למחנה אל מקום טהור".

ולכן, כיון שהרמת הדשן היא „בפני רבו", צ"ל בבגדים חשובים, כמו מזיגת כוס, ואילו הוצאת הדשן אל מחוץ למחנה אף שהתחלתה היא „בפני רבו", נטילת דשן מעל המזבח[18], הרי עיקרה הוא כמו בישול קדירה, דבר הנעשה שלא בפני רבו[19], ולכן נעשה בבגדים פחותים יותר.

ועוד זאת: בישול קדירה ה"ה הכנה לשימוש רבו, משא"כ מזיגת כוס ה"ז גוף השימוש. כלומר: מזיגת כוס אינה רק סיום וגמר השימוש, אלא היא חלק עיקרי מהשימוש עצמו [וכמובן גם משימוש יעקב ליצחק, ש„ויגש לו ויאכל (ואח"כ) ויבא לו יין וישת"[20]], ואילו בישול קדירה תוכנו רק הכנה[21] דהכנה לכללות השימוש.

וזהו החילוק בין הרמת הדשן והוצאת הדשן: הרמת הדשן היא מצוה בפ"ע, סיום[22] וגמר מצות הקרבן, והיינו דבהשימוש דעבודת הקרבן גופא ה"ז הגמר והשלימות שלו[23], ואילו הוצאת הדשן אינה אלא מכשיר דמכשיר, בשביל שיהי' מקום פנוי למערכה על המזבח[24].

ועפ"ז מובן, שבזה שרש"י מוסיף „בגדים שבשל בהן קדירה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו" בא להוסיף שהטעם הוא לא רק בשביל לכלוך בגדי כהונה, שהרי בכמה עבודות החל משחיטת הקרבן, קבלת הדם, זריקת הדם והקטרה וכו', יש מקום ואפשר שיתלכלכו בגדיו, וכ"ש וק"ו תרומת הדשן שבכתוב הקודם —

אלא שבעבודה שהיא לפני רבו ותוכנה הוא גדר השירות לרבו, לא

---

18) ובפרט לדעת רש"י (כאן) שלקיחתו מעל המזבח, משא"כ לדעת הרמב"ם (שם הי"ג־יד) וה־חינוך (שם), שתחלה מורידים מעל המזבח ואח"כ ממלא מן הדשן שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר, ו„אין הוצאתו לחוץ עבודה" (רמב"ם שם הט"ז). ולהעיר ש"מ ברמב"ם (שירי קרבן לירושלמי יומא פ"ב ה"א ד"ה הוציא) שבהורדה צריך בגדי כהונה ולא להוצאה. וראה אנציקלופדי' תלמודית שם. הר המורי' לרמב"ם שם סק"מ. ואכ"מ.

19) ועפ"ז, הרמב"ן שכ' במלחמות (ריש יומא) דדישון מזבח הפנימי ודישון המנורה ביוהכ"פ לא היו ע"י הכהן גדול — כי אז הי' צריך ללבוש בגדי זהב פחותים, דבגד שבישל קדירה לרבו לא ימזוג בו כוס לרבו, צ"ל דהוא ע"פ שיטת הרמב"ם הנ"ל דס"ל שגם הרמת הדשן צ"ל בבגדים פחותים מצד זה דבגדים שבישל בהם קדירה לרבו כו'. וקצת משמע כן מלשון הרמב"ן עה"ת שהובא במושב זקנים ובטור הארוך כאן.

20) תולדות כז, כה.

21) וזה נעשה שם (שם, יד) ע"י רבקה.

22) להעיר מריטב"א יומא כד, א ד"ה ולוי אמר „אף היא (תרומת הדשן) עבודה שאין אחרי' עבודה בענינה דאלו הוצאת הדשן מילתא אחריתי היא דלא חשיבא עבודה כולי האי". וראה תו"י שם ד"ה רבי: לרבות: ואימא. ועוד.

23) להעיר משינויי הלשונות בפרש"י בש"ס (הנ"ל הערה 5) „בעבודת אכילה", „שירות אחר", „עבודת אכילה ושתי' כגון קיטור וניסוך". ואכ"מ.

24) ראה מל"מ שם הי"ג. וראה אנציקלופדי' תלמודית שם בתחלתו.

נחשב ללכלוך, ולא חל ע"ז שם לכלוך, דאדרבה, זהו תוכן השירות לרבו:

משא"כ בעבודה שאינה בפני רבו ותוכנה הוא רק הכשר דהכשר, חל ע"ז שם לכלוך.

ד. מיינה של תורה שבפירוש רש"י:

לכאורה לפי דברי רש"י דרוש ביאור: מכיון שהוצאת הדשן היא בדוגמת בישול קדירה, מאי טעמא נעשית היא ע"י אותו הכהן „המוזג כוס לרבו", הרי ע"ד הרגיל ובפשטות הרי הם נעשים על ידי שני סוגי עבדים, והמבשל קדירה אינו העבד והמשרת המוזג כוס לרבו.

ולפ"ז לא רק שהי' צ"ל בבגדים אחרים אלא הי' ראוי שייעשה ע"י כהן אחר [וכמו שמצינו דעת רבי אליעזר דמפרש[25] „אחרים והוציא לימד על הכהנים בעלי מומין שכשרין להוציא הדשן"].

וחזינן מהא, דהגם שהן שתי עבודות שונות, מ"מ ראוי לאותו הכהן לעשות את שניהם.

ויש לומר שבזה יש הוראה בעבודת כאו"א מישראל, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש[26], בשירותו לקונו[27]:

א) בנוגע לעצמו, נוסף על ההוראה הכללית ד„לא תהא יושב ושוקל מצותי' של תורה . . קלה שבקלות . . וחמורה שבחמורות . . הרי הן שוין"[28], הרי עבודה ושירות להקב"ה צ"ל לא רק במצות בפועל אלא גם בההכנה והכנה דהכנה דהמצוה, וכדאיתא בגמ'[29] „כמה גדולים מעשה חייא", שהוא בעצמו התעסק לא רק בעצם הלימוד עם תלמידים אלא עשה בעצמו את כל ההכנות והכנות להכנות, שבעצמו זרע פשתן „ומגדלנא[30] נישבי (מקלע אני מכמורת) וציידנא טביא (צביים) . . ואריכנא מגילתא (ומתקן אני קלפים) . . וכתיבנא חמשא חומשי (תורה) לחמשא ינוקי כו'".

ועוד זאת, שעשה הכל באותה המסירה ונתינה כמו להמצוה עצמה.

והדרך שיתכן זה הוא מצד גודל ביטולו לרצון העליון. דחילוקי דרגות, בין מצוה להכשר מצוה והכשר דהכשר, שייכים בהיותו בהרגשתו מציאות בפ"ע, דהגם שהוא מציאות דקדושה, מ"מ מרגיש את מציאותו, ומצד זה, בהכשר אינו מרגיש חשיבות ותכלית כמו בגוף קיום המצוה, כי דוקא ע"י המצוה נעשה ציווי וחיבור עם הקב"ה, כברכת כל המצות „אשר קדשנו במצותיו וצונו";

אבל מצד רצון הקב"ה אין חילוק בין המצוה גופא (שע"י ממשיכים אלקות) והכשר מצוה[31].

וכאשר האדם הוא בביטול גמור

---

25) יומא כג, ב.

26) יתרו יט, ו.

27) ענין דשן (תרומת הדשן והוצאת הדשן) ע"ד החסידות — ראה סדור ד"ה להבין ענין תרומת הדשן (ל, ג ואילך). אוה"ת בשלח (ע' תלה־ו. ס"ע תנב ואילך. ע' תסג). פרשתנו (כרך ג) ע' תתא־ב. ד"ה ולבש תרס"ח (סה"מ תרס"ח ע' קמו ואילך). לקו"ש חכ"ה ע' 134 ואילך.

28) תנחומא עקב ב.

29) כתובות קג, ב. ב"מ פה, ב (מעשי').

30) כתובות שם ופרש"י. ועד"ז בב"מ שם.

31) כדברי אדה"ז (לקו"ת שלח מ, א) „בחי' ב' (במצות) נק' מצות המלך בלי טעם גם אלו לא הי' נעשה היחוד ועכ"ז כמו אלו נצטוה לחטוב עצים". ע"ש.

לרצון העליון למעלה מטעם ודעת אין נפק"מ באיזה דבר הוא רצון העליון, ועושה ומעשה בהכשר מצוה כמו בגוף המצוה[32].

ב) ואותו הדבר הוא גם בעבודה עם הזולת: יכול אדם לעשות „חשבון" שהוא יעסוק רק בהשפעה על יהודי כזה שהוא „במקום רבו", בד' אמות של ביהכנ"ס וביהמ"ד, אבל להשפיע על יהודי הנמצא „מחוץ למחנה" אין זה תפקידו.

והיינו שאף שזהו דבר נחוץ וחשוב כו', הרי זה שייך לכהנים אחרים: מקומו – עבודתו והתעסקותו – הוא אצל רבו.

ולמדים מפרש"י הנ"ל, שאותו העבד המוזג כוס לרבו הוא עצמו צריך ללכת חוץ למחנה[33] ולעשות עבודתו שם.

ואופן עבודתו הוא – שצריך להלביש את עצמו ב„בגדים אחרים – פחותים מהן", ולא בבגדים שבהם עובד עבודתו בפנים, והיינו שצריך להתלבש בלבושי המתברר ולעסוק ולדבר עמו, כפי ערכו ודרגתו.

ואף שזוהי ירידה גדולה ביותר עבורו, שעוסק עם זה שלע"ע כל מה שיכול לפעול עליו הוא לא בענין תורה ומצות בפועל אלא רק הכנה והכשר בלבד (ענין של סור מרע וכיו"ב), הרי דוקא מצד זה נקרא בשם כהן בשלימות, „ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש",

והיינו שעושה השירות להקב"ה כמו שהקב"ה עושה – וכמו שהי' ביצי"מ, „וארד להצילו מיד מצרים"[34], שהוציאנו ה' ממצרים „לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו . . אני ה' אני הוא ולא אחר"[35],

וכן תהי' לנו, שהקב"ה בעצמו אוחז ביד כאו"א – „איש איש ממקומו" – ומוציאו מן הגלות וכמ"ש[36] „ושב ה"א את שבותך", בניסן זה ממש, בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל[37].

(משיחת ש"פ צו תשל"ב)

---

32) ראה בכל הנ"ל לקו"ש חי"ז ע' 384 ואילך. חכ"ב ע' 12 ואילך.

33) להעיר ממ"ש הרמב"ם שם הי"ד, ש„מעולם לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן" ובהט"ז שם ש„אין בע"מ מוציאין אותו" – אע"פ שלא הי' ע"ז „פיוס" וגם „אין הוצאתו לחוץ עבודה".

34) שמות ג, ח.

35) הגש"פ ד"ה ויוציאנו. וראה בהגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים (קה"ת) המקורות והפירושים בזה. וש"נ.

36) נצבים ל, ג ובפרש"י.

37) דעת ר"י ר"ה יא, א. וכן סתם בשמו"ר פט"ו, יא.